

**miljøpartiet
de grønne**

sandnes

**VALGPROGRAM 2023-
2027**

Innhold

1. SANDNES, EN DEL AV VERDEN	3	8. LEK OG LÆRING	25
2. HVA HAR VI FÅTT TIL?	4	Barnehagen	25
3. DEN KOMPAKTE, KLIMANØYTRALE BYEN	5	Grunnskolen	26
Tettere og grønnere byutvikling	6	Elevdemokrati og medbestemmelse	28
Klimagassutslipp i bygg- og anleggsbransjen	7	9. BYEN MED DET STORE HJERTET	28
Gode boliger til alle	7	Helse	28
En grønn kommunal arkitekturpolitikk	8	Aktiv og sosial alderdom	29
4. EN SAMFERDSELSPOLITIKK SOM PRIORITERER	9	Integrering	29
Parkering	10	En trygg by for alle	30
Ta gatene tilbake!	10	Frivillighet	30
En helhjertet sykkelsatsning	11	Omsorg og behandling	30
Elektrisk ferje Lauvvik-Oanes	12	Funkispolitikk	31
Lokaltog, buss og gods	12	Lavere terskler i arbeidslivet	32
Fremtiden er fossilfri	13	Dyrevelferd	32
5. NATUR, LUFT, OG VANN	13	10. NÆRINGSPOLITIKK FOR DET GRØNNE SKIFTET	33
Parker, friområder og naturmangfold	13	Gründerstimulering	33
Fjordene	14	Turisme	34
Vann	15	Offentlige innkjøp - Grønn suksess gjennom samarbeid	34
Luftforurensning, støy og lys	16	Aktivt eierskap	35
Gjenbruk og resirkulering	16	Forskning og innovasjon	35
6. MITT NÆRMILJØ	17		
Den barnevennlige byen	18		
Urbant landbruk	18		
Landbruk	19		
7. ET BLOMSTRENDE KULTURLIV	20		
Kultur der du bor	20		
Kunstmiljøene	21		
Kultur for barn og unge	22		
Bibliotekene	23		
Kulturminnevern	23		
Idrett og friluftsliv	24		
Friluftsliv i marka og fjorden	25		

SANDNES, EN DEL AV VERDEN

I løpet av de fire siste årene har det skjedd mye positivt i Sandnes. Den gigantiske parkeringsplassen på Ruten er historie, kommunens høyeste bolighus har blitt ferdigstilt noen få meter fra Skeiane jernbanestasjon, og to epokegjørende mobilitetsprosjekter i form av Sykkelstamveien og Bussveien er på god vei mot fullføring. Det foreligger planer om storstilt bygging av sentrumsnære boliger, og kommunen har vedtatt å kutte sine egne klimautslipp med 55 % innen 2030. Alt dette er politikk i MDGs ånd, som vi helhjertet har støttet og i noen tilfeller faktisk greid å drive frem selv.

Vekstens pris

Samtidig har flertallspartiene¹ hensynsløse vekstpolitikk de siste tolv årene gjort stor skade på både mennesker og miljø i kommunen. Fra år 2000 til i dag har befolkningen i Sandnes økt med 50 %, for det aller meste folk som har flyttet hit fra andre kommuner i Rogaland. Trekkplasteret har vært Sandnes' villighet til å ofre matjord og natur for å kunne tilby litt billigere boliger. De siste 15 årene har Sandnes omdisponert 2 849 dekar av landets beste matjord.

Befolkningsveksten overbelaster også det offentlige tjenestetilbudet, og kapasiteten på flere av byens skoler er sprengt. På Sørbø skole vil hver av de nye førsteklassene til høsten ha 31 elever. Hva vil det bety for lærernes arbeidsmiljø og elevenes læringsmiljø? Samtidig går sykehjemsdekningen ned, det kuttes i helsetjenester til barn og unge, det kuttes i hjemmetjenesten, og fastlegedekningen har sunket til et kritisk nivå.

For Sandnes har befolkningseksplosjonen forårsaket en forgjeldingsspiral som er ute av kontroll. Budsjettet kommunestyret vedtok i desember 2022 legger opp til at kommunen i 2027 vil ha en lånegjeld på 9,6 milliarder kroner. Allerede i 2025 vil kommunen bruke nærmere en halv milliard kroner i året på å betjene gjeld, og dette betyr flere kutt i drift og investering som igjen vil svekke de offentlige tjenestene enda mer.

Sandnes kommune er dårlig på å vedlikeholde sine skolebygg. Flere skoler har tilstandsgrad 3, den dårligste graden.

Våre kjernesaker

Disse trendene må snus i løpet av neste kommunestyreperiode, og for å greie det går vi til valg på følgende fire hovedsaker:

- Stoppe nedbyggingen av matjord og natur i Sandnes kommune.
- Oppfylle kommunens mål om å kutte 55 % av klimautslippene innen 2030.
- Investere 150 millioner kroner over fire år i ENØK-tiltak for innbyggere, næringsliv og det offentlige.
- Bedre vedlikehold av kommunens eiendommer, spesielt skolebygg.

¹ Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Folkets Parti og Senterpartiet

HVA HAR VI FÅTT TIL?

MDG har vært i opposisjon i perioden. I den rollen er det krevende å få vedtatt vår politikk, men vi er til tross for det fornøyde med det vi har fått til. Blant seirene våre finner vi:

Fjernet aldersgrense på ledsagerbevis for handicappede.

Ledsagerbevis gir funksjonshemmede rett til å ha med en ledsager (assistent), gratis eller med redusert pris, på for eksempel kultur- og fritidsarrangementer. I 2019 fortalte Sandnesposten om funksjonshemmede Elias (3) fra Sandnes som ikke kunne få utstedt ledsagerbevis fordi Sandnes kommune praktiserte en nedre aldersgrense på 8 år. Samtidig fikk familier i samme situasjon i andre kommuner utstedt slike bevis som også kunne brukes i Sandnes, noe vi så på som en uakseptabel konsekvens av at hver kommune administrerer ordningen etter sitt eget regelverk. MDG la derfor frem en interpellasjon om å fjerne aldersgrensen, og det gikk gjennom.

Vedtatt et kommunalt klimakutt mål og -budsjett

13. desember 2021 vedtok Sandnes kommunestyre at kommunen skal kutte sine egne klimautslipp med 55 % innen 2030, og vedtok samtidig et klimabudsjett som viste hvor mye det må kuttes hvert år frem til 2030. Selv om dette i seg selv var et stort steg er det et langt stykke igjen før klimabudsjettet blir et reelt styringsverktøy, og klimautslippene i Sandnes økte paradoksalt nok i pandemiåret 2021 da de sank så godt som alle andre steder i verden.

Stoppet nedbygging av matjord på Hana

I arbeidet med ny kommuneplan foreslo MDG å stoppe planlagt nedbygging av nærmere 1000 dekar matjord. Selv om det aller meste av dette ikke fikk noen støtte, så klarte vi å få flertall for å stoppe nedbyggingen av den såkalte Auestadmyrå på Hana. Dette er viktig på grunn av områdets nærhet til naturreservatet Grunningen, som hadde blitt påført store skader ved en eventuell utbygging.

Reddet Sandnes' bidrag til nytt krigsseilermonument i Stavanger

Det skal bygges et nytt krigsseilermonument på Helmich Gabrielsens plass i Stavanger til en kostnad av 5 millioner kroner. Sandnes hadde i utgangspunktet forpliktet seg til å bidra med kr. 200 000, men 27. april 2021 vedtok utvalg for kultur, næring og innovasjon å utsette beslutningen om støtte til etter monumentets byggestart. Dette fremstod for oss som nok en smålighet mot en gruppe som allerede har måttet tåle altfor mange slike, så da saken skulle opp i formannskapet greide vi heldigvis å få reversert utvalgets vedtak og forpliktet Sandnes til å stille med de opprinnelig avtalte 200 000,-.

DEN KOMPAKTE, KLIMANØYTRALE BYEN

Vi ønsker å satse på sentrum av byen. Bygge i sentrum, ikke på matjorda. Vi ønsker liv i byen. Derfor er det viktig at det ikke kun bygges store leiligheter for seniorer. Vi ønsker at det bygges små leiligheter, som også ungdommen kan kjøpe. Slike grupper vil i større grad gå ut å spise og oppsøke kulturtilbud som kino, kulturhuset, jazzklubber og lignende. Dermed skaper vi liv og aktivitet i byen.

Miljøpartiet De Grønne vil:

At det skal bygges flere små leiligheter som unge og barnefamilier kan kjøpe.

At det etableres lavterskel møteplasser og at vi får liv i byen større deler av døgnet.

At det skal være så godt mobilitetstilbud at flere kan klare seg uten å eie en bil.

Fremstille lokale prognoser for hvordan klimaet i Sandnes vil endre seg over tid, og hvilke lokale konsekvenser det vil ha.

At kommunens klimaplan fungerer som styringsdokument for øvrig planarbeid og drift.

Sikre at klimaplanen rulleres og oppdateres regelmessig, helst sammen med den årlige budsjettbehandlingen

Sikre at klimabudsjettet blir et reelt styringsverktøy slik at Sandnes når det vedtatte målet om 55 % kutt i kommunens klimautslipp innen 2030.

Innføre indikatorer og bærekraftsmål med vekt på klima, natur og livskvalitet i forbindelse med Sandnes-budsjettet, og innføre en årlig behandling i bystyret om status og nye tiltak for å nå målene.

Vekte miljø- og klimahensyn likt med pris som standard i alle anbud

Melde Sandnes inn i *The Covenant of Mayors for Climate and Energy*

Inngå partnerskap med FutureBuilt. FutureBuilt promoterer den bærekraftige nullutslippsbyen, og gjør dette i samarbeid med kommuner som har avtale, og med firma som ønsker drahjelp for å bygge slike bygninger.

I år med ekstraordinært høy strømpris skal det tas ut ekstraordinært utbytte fra Lyse. Disse midlene går inn i et klimafond som finansierer ENØK-tiltak for private, næringsdrivende og det offentlige.

At alle byggeplasser i kommunen skal bli fossilfrie.

At arbeidsplassintensive bygg skal ligge i sentrum, med tilknytning til høyverdig kollektivtilbud.

Bruke plan- og arealreguleringen for å legge til rette for digital infrastruktur som styrker utviklingen av smartbyen.

Arbeide med å definere et byromsnettverk innenfor prioritert byutviklingsakse som ivaretar idealet om "1 minutt-byen". Konseptet legger vekt på å ha optimal skjønnhet og utnyttelse av byrom i umiddelbar nærhet til der man bor.

At industriutbygging på Sviland skal forbeholdes grønne, fornybare næringer.

Etablere kommunale støtteordninger for å skifte gamle vinduer, oppgradere til smarte varmtvannsberedere, varmepumper, smartstyring, energilagring og andre tiltak som kan bidra til å redusere effekttopper og til generell energisparing.

Arbeide for å etablere kommunale støtteordninger der innbyggere selv kan søke om og installere privat strømproduksjon, samt sørge for et regelverk som muliggjør dette.

Tettere og grønnere byutvikling

Miljøpartiet De Grønne ønsker i sterkere grad å satse sentrumsnært og langs kollektivaksene. Da skaper vi liv i byen og har større sjanse til å nå nullvekstmålet i biltrafikken. Flere og flere unge er vant til å benytte kollektivsystemene og har mindre problemer med å klare seg uten bilen. I enkelte sentrumsnære områder er det unødvendig med krav til parkeringsplass for boliger. Vi ønsker en blanding av bolig og næring slik at flere får kort vei til jobben og at mange tilbud er tilgjengelige nær der folk bor.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Regulere inn flere små leiligheter til unge der det ikke skal opparbeides fast parkeringsplass, men heller tilbys mobilitetstilbud i pakke.

Sørge for nødvendige grøntområder og møteplasser med le for vær og vind.

At alle byggeprosjekter skal sammenligne investerings og vedlikeholdskostnader for parkeringsplasser med mobilitetstjenester uten parkeringsanlegg

Legge til rette for at boliger og parkeringsplasser kan selges separat.

At kommunale og offentlig styrte parkeringsareal skal forbeholdes delebiler og delesykler, ikke private kjøretøy.

Jobbe for videre byutvikling i Luravika og å realisere nytt togstopp.

At byutviklingen skal skje på innbyggernes premisser, ikke utbyggernes. Vi vil ha sterk kommunal styring, god innbyggermedvirkning og støtte opp om lokale initiativ.

I samarbeid med Stavanger opprette en stilling som bybåndsarkitekt, for å sikre kvalitet i fortettingen langs Gandsfjorden.

Klimagassutslipp i bygg- og anleggsbransjen

Miljøpartiet De Grønne vil redusere klimabelastning fra bygg- og anleggstiltak gjennom:

Å innføre krav til klimagassberegninger for bygg- og anleggstiltak.

Å utføre klimagassvurderinger tidlig i plan- og byggesaksfasen, og følge opp i ulike faser av prosjekteringen.

Å fokusere på klimagassutslipp allerede fra design av bygg, hvor også forpliktende krav til arkitekter, rådgivende ingeniører, planleggere og prosjekteiere blir stilt for å sikre måloppnåelse.

Å bruke klimagassberegningene aktivt gjennom hele prosjektet for å ta gode klimavalg.

Gode boliger til alle

Miljøpartiet De Grønne ønsker sosial boligbygging, slik at alle skal kunne skaffe seg en leilighet. For å få det til må det tenkes nytt om hva som er en "rimelig" bolig, og hvordan rimelige boliger kommer til realisering. For å bedre utnytte eksisterende bygningsmasse i sentrum til boligformål vil vi senke kravene til uteareal per boenhet der det kan faglig anbefales.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Gi unntak for krav til minste uteoppholdsareal per boenhet i den prioriterte byutviklingsaksen, der det kan dokumenteres at det ikke er mulig å møte gjeldende krav. Unntak kan kun vurderes dersom det dokumenteres tilstrekkelige og kompenserende tiltak.

Legge til rette for «Bolig for alle», altså at i de prioriterte byutviklingsområdene skal det legges til rette for boliger til et vidt spekter av boligsøkende samt utforskes nye boligkonsepter.

Senke kravet til minste uteoppholdsareal per boenhet, samt se på aksept av noe dårligere solforhold på uteområder i enkelte boenheter i sentrale deler av byutviklingsaksen

Etablere en tredje boligsektor, et tilbud med rimeligere boliger og alternative boformer over hele byen.

Øke kommuneplanens krav til utnyttelsesgrad i boligområder, kombinerte bolig – og næringsområder og sentrumsområder.

Utvikle attraktive boligkonsepter til den voksne delen av befolkningen, for å motivere til at brukte eneboliger kommer raskere tilbake i markedet til den yngre generasjon.

At Sandnes kommune bidrar med deler av midlene til solcelleanlegg til boligbygg som eies av sameier og borettslag.

En grønn kommunal arkitekturpolitikk

Miljøpartiet De Grønne ønsker at Sandnes skal balansere det å ta vare på og utvikle gamle bygninger og samtidig bygge nytt der hvor det er naturlig. Det å utvikle gamle bygninger er miljøvennlig. Videre ønsker vi at ved nye bygg tas miljøvennlige valg, som for eksempel å bygge trehus og ta vare på eksisterende bygg.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Iverksette en storstilt satsing på energieffektiviseringstiltak og egenproduksjon av strøm for det offentlige, private og næringsdrivende.

Tilrettelegge for lokal deling av energi i nye, større kommunale og offentlige byggeprosjekt. Om nødvendig inngå private avtaler for å oppnå dette.

Sette krav om god utnyttelse av energien til oppvarming av kommunalt eid bygningsmasse. Det skal ikke brukes direkte oppvarming med strøm som i panelovner, men i stedet basere oppvarming på løsninger som varmpumper, jordvarme og solfangere.

Oppgradere kommunens bygningsmasse med isolasjon og nye vinduer, for å hindre varmetap.

Vurdere om takareal på eksisterende, kommunal bygningsmasse er egnet til produksjon av solenergi.

Innføre krav om en bindende plan for utnyttelse av overskuddsvarme før reguleringsplaner og byggeprosjekter godkjennes.

Fastsette ambisiøse mål om tilnærmet nullenerginivå for kommunale bygninger, både nybygg og rehabilitering.

Kreve at alle nybyggprosjekter med investeringsramme over 100 millioner kroner skal miljøsertifiseres

Målfeste at alle kommunale enheter som rådhus, skoler, barnehager m.m. miljøsertifiseres.

Supplere kommuneplanen med en veileder for byutvikling tilsvarende verneplanen, hvor visjoner og konkrete mål for utbyggingen av sentrum defineres, og skal fungere som et styringsdokument for politikere, administrasjon, utbyggere og arkitekter

At universell utforming i Sandnes kommune skal ikke være basert på minimumskrav, men gi et mest mulig likeverdig tilbud for folk, uansett funksjonsevne.

Fjerne barrierer ved byens serveringssteder gjennom en støtteordning for universell utforming rettet mot serveringsbransjen. Vurdere toalettdekning i fotgjengervennlige soner av sentrum, om nødvendig inngå avtaler om offentlig tilgjengelige toalett på serveringssteder etter modell fra Tyskland.

Skape flere barrierefrie og universelt utformede rekreasjonsområder og turstier.

Involvere innbyggerne i plasseringen av nye byromsmøbler.

At eksisterende bygg som skolebygg, offentlige institusjoner og infrastruktur som kollektiv blir universelt utformet.

Jobbe for å sikre tilgang til kjønnsnøytrale toaletter og, der det er mulig, kjønnsnøytrale garderober i alle offentlige bygg

EN SAMFERDSELSPOLITIKK SOM PRIORITERER

MDG Sandnes vil satse på kollektiv og ønsker gode og effektive tilbud som blir benyttet og er reelle og gode erstatninger for bilen. Kombinasjonen kollektiv og sykkel/elsykkel, kan også konkurrere ut bilen på lengre strekninger. Vi vil utrede muligheten for flere enveiskjørt veier i bysentrumet. Dette vil skape mer rom for parker og grøntområder, hvor sykkelen og folk kan ferdes, uten at det går nevneverdig ut over fremkommeligheten for bilen. Noen steder kan det også være aktuelt å etablere nye gågater, slik som suksessen Langgata. På den måten gir vi større deler av byen tilbake til folket.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Stimulere til tilrettelegging for elbiler og autonome busser i hele kommunen. Prioritere delebiler foran privatbiler.

Jobbe for redusert piggdekkbruk, slik at svevestøv og veislitasje reduseres så mye som mulig til beste for folkehelsen og de myke trafikantene. Innføre nødvendig frekvens for feiing av veiene.

Etablere målestasjoner for luftforurensing.

Bygge ut hurtigladeinfrastruktur til taxi og lokal varetransport.

Innføre en støtteordning for utbygging av ladeinfrastruktur til elbiler og -sykler i borettslag og sameier.

Elektrifisere den kommunale bilparken.

Vurdere lavutslippssone i Sandnes sentrum dersom måling av luftforurensning nær boligområder, skoler og barnehager dokumenterer helsefarlige nivåer.

E39 Osli – Ålgård bygges som tofeltsvei med lang tunell gjennom Krossfjell.

Jobbe for å sikre finansiering og gjennomføring av tverrforbindelsen mellom Foss-Eikeland og Bråstein, med sikte på å spare mest mulig jordbruksjord og natur, ved valg av tunell- og kulvertløsninger.

Prioritere miljøvennlig mobilitet og logistikk i alle tiltak etter plan- og bygningsloven der det er rimelig og passende.

Parkering

Miljøpartiet De Grønne ønsker å tilrettelegge for fortetting og en levende by, hvor ikke alle lengre trenger å eie en bil. Dermed kan vi redusere kravene til parkering ved bygging av leiligheter i sentrum.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Gi fortrinn til nullutslippsbiler, bildelingstjenester og lastesykler framfor privatbiler på offentlige parkeringsplasser.

At alle parkeringssoner skal ha lademulighet for elbiler.

Åpne for å selge boliger og parkeringsplasser separat.

Innføre boligsoneparkering der det er aktuelt. Inntektene fra denne tilbakeføres til skolevei, trygg trafikk og byromsnettverket.

Ta gatene tilbake!

Å gjøre det attraktivt og enkelt å gå, dreier seg både om avstander, trivsel og sikkerhet. Vi vil ta gatene tilbake, slik at vi får en trivelig og lett tilgjengelig by for alle. Vi vil øke trafikksikkerheten ved å redusere hastighet og tungtrafikk gjennom byens boligmiljøer og skoleveier.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Innføre 30 km/t som standard fartsgrense i sentrumsområder.

Ivareta myke trafikanter ved å ikke bygge arealkrevende rundkjøringer på veier som har fartsgrense 40 km/t eller lavere.

En helhjertet sykkelsatsning

Miljøpartiet De Grønne vil at Sandnes skal børste støvet av «merkenavnet» som sykkelbyen. Vi vil at Sandnes skal bli den beste sykkelbyen i Norge, og ta opp konkurransen med internasjonale sykkelbyer som Oslo, København og Amsterdam.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Innføre kommunal støtte til kjøp av el- og foldesykler.

Innføre motsatte bompenger for dem som sykler i rushtiden.

Forlenge sykkelstamveien fra Stangeland til Bogafjell.

Etablere eller oppgradere minst 100 km sykkelvei innen 2027, og prioritere sykkeltilrettelegging med høy kvalitet.

Bygge ut alle kommunale veier med bredere veiskulder, for raskt å oppnå sammenhengende sykkelfelt. Samarbeide med fylket og Staten om tilsvarende for fylkeskommunale og statlige veier, hvor dette er mulig.

Prioritere slik at alle bydelene får en sykkelrute til sentrum, og dermed sammenhengende sykkelveier. Forskuttere investering i ferdigregulerte sykkelveger slik at tilbudet ikke er avhengig av når private prosjekter kan startes.

Etablere sykkelhengerparkering under tak for å få flere til å bringe barna med sykkel til barnehagen.

Støtte ordninger for service og vedlikehold av sykkel

Forbedre siktlinjer langs hovedsykkelnettet

Etablere flere sykkelparkeringer i tilknytning til jernbanestasjoner. Jobbe for økt antall og bedre sykkelparkeringskapasitet utenfor eksisterende butikker og knutepunkt for handel.

Utvide tillatt geografisk sone for kommersielle elektriske sparkesykler.

At elektriske sparkesykler kan lades der det er Kolumbus bysykler og mobilitetspunkter med delebiler.

Øke antall ansatte som arbeider med sykkel- og mobilitetstilbudet i kommunen, og matche den betalte stillingen fra Bymiljøpakken med én kommunal stilling.

Bedre sykkelveier og kollektivtilbud til friluftsområder og kulturtilbud i regionen.

Elektrisk ferje Lauvvik-Oanes

Miljøpartiet De Grønne ønsker å videreføre ferjedrift på sambandet Lauvvik-Oanes. Dette som ledd i arbeidet med å bli en lavkarbonkommune. Dette vil også sende viktige signaler til turistene som besøker regionen.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Bidra med konsesjonsstrøm til elektrisk ferje for Lauvvik-Oanes i en etableringsperiode på 5-10 år.

Samarbeide med ENOVA for å få på plass støtte til hurtiglading og nødvendig infrastruktur.

Søke støtte fra ENOVA og gi støtte fra kommunen i form av 20 % investeringsstøtte.

Lokaltog, buss og gods

Satsning på jernbanen er avgjørende for å få til det grønne skiftet. Lokaltogene er helt sentrale i det regionale kollektivsystemet og for å redusere veitrafikken i Sandnes.

Godstrafikken står for store deler av klimagassutslippene i kommunen og bidrar i stor grad til dårlig luftkvalitet i byen. Mer gods over fra vei til bane og sjø vil avlaste veinettet.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Opprette ladestasjoner for transportkjøretøyer på Sandnes Havn.

Opprettholde fritak for bompenger for utslippsfrie transportkjøretøyer.

Bygge Luravika jernbanestasjon.

Utrede flere stopp og eget shuttletog mellom Sandnes og Stavanger.

Gjenåpne Ålgårdbanen.

Fremskynde overgangen til elbusser.

Tilrettelegge for at sykkel gratis kan tas med på tog, båt og buss.

Innføre et prøveprosjekt med gratis buss.

Etablere Hent Meg-ruter i Sandnes.

Satse på autonome shuttlebusser som knyttes på mobilitets- og logistikkpunkter.

Fremtiden er fossilfri

Vi vil at kommunen skal være med å bidra til at overgangen fra fossilbiler til elbiler går raskest mulig.

Miljøpartiet De Grønne vil:

All utbygging av ny fornybar kraftproduksjon i Sandnes, inkludert vindkraft, skal ta hensyn til natur- og friluftverdier, dyreliv og livet i vassdrag og i havet. Vi vil derfor føre en restriktiv politikk for vindkraft på land, hvor ingen utbygginger skjer i urørt natur og der nye utbygginger bare tillates i nærheten av eksisterende tyngre inngrep.

At nasjonalt vernede vassdrag skal forbli vernet mot ytterligere utbygging.

Bygge ut nødvendig hurtigladeinfrastruktur i kommunen.

Etablere ladeinfrastruktur for elektrifisert gods- og varetransport.

Forsere utbygging av ladenettverk også for nyttekjøretøy som krever større effekt enn personbiler. Dette skal skje i tråd med nasjonal handlingsplan for ladeinfrastruktur.

Skifte ut alle kommunale fossilbiler til person- og varetransport med lav- og nullutslippsbiler, og vurdere mulighetene for å bytte ut deler av kommunens bilpark med elsykkel

NATUR, LUFT, OG VANN

Sandnes har svært god beliggenhet, omkranset av skog og fjord, men er også landets dårligste kommune når det kommer til nedbygging av matjord. Høy befolkningsvekst og kommunesammenslåing gir muligheter, men krever også gode planer og strategier for ivaretagelse og restaurering av vann- og luftkvalitet, biologisk mangfold og grøntareal. Klimaendringene gjør at vi må tenke nytt og smart, slik at vi kan gjøre samfunnet robust mot kraftigere og hyppigere nedbør.

Parker, friområder og naturmangfold

Miljøpartiet De Grønne vil:

Beskytte biologisk viktige områder, parker og friområder mot utbygging gjennom nye bestemmelser til anleggs- og riggområder.

Åpne for at lokale initiativ gjennom velforeninger kan ta over kommunale områder som til eksempel forfalne og ubrukte lekeplasser til andelsbruk, parsellhager eller lignende.

Kartlegge og innføre urbant naturvern av områder med høy biologisk verdi.

Beplante parker med bie- og humlevennlige planter, samt matnyttige busker og trær og hindre unødvendig kantslått, for å bevare økologisk viktige pollinerende insekter.

Lage kunstige dammer som fungerer som klekkeområder for insekter.

Inkludere Maudlands-området, området mellom Bersagel og Vårlivarden og Horve, Veralandområdet og Bynut-området i «Sandnesmarkå». Grensene for disse områdene må defineres og sikres.

Sikre viktige friluftsområder mot framtidig utbygging ved at de båndlegges til friluftslivsformål eller kjøpes opp. Store friluftsområder vil være et stort aktivum i en framtidig byutvikling i Sandnes.

Etablere en egen grønnstruktur gjennom både nye og etablerte boligområder og bydeler, i form av et nettverk av grønne korridorer og traseer, som skal ha direkte tilknytning til markaområdene.

Etablere en sammenhengende «grønn korridor» gjennom kommunene fra Randaberg i nord til Jæren i sør.

Tilrettelegge parker, turstier, grønne korridorer, lysløyper, parkering, skilting etc. Dette skal prioriteres på linje med idrettshaller og nærmiljøanlegg.

Sikre at de åpne områdene nord for Fjogstadveien forblir uberørt.

Utvikle parkeringstilbudet på Li der veien går opp mot Lifjell.

Iverksette vernetiltak som drenering, steinsetting, etc. for å bøte på den økende slitasjen på terrenget i området Hana-Gramstad-Lifjell.

Prioritere ikke-kjemisk bekjempning av «ugress», ved f.eks. brenning eller plukking fremfor bruk av sprøytemidler

Utstyre flere offentlige bygg med hekkekasser som er tilpasset til hullrugende fugler

Forsiktig fortetting gjennom ny regulering av eksisterende hyttefelt fremfor å åpne nye. Fokus på opprydning i privatrettslige avtaler, samt krav om og tilrettelegging for felles løsninger for alt fra parkering til sosiale samlingspunkt og brygge/badeplasser.

Vurdere å opprette areal omsluttet av "langsiktig grense for landbruk" også øst i kommunen

Fjordene

Gandsfjorden er i dårlig forfatning. Både indre og ytre fjord har kjemisk tilstand 'dårlig', ifølge NVE. Samtidig er det store muligheter for utvikling rundt fjorden.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Intensivere arbeidet med å rydde opp plastforsøpling ved å gjøre Gandsfjorden til et pionerområde for utprøving av plastfangstteknologi.

Videreutvikle turistnæringen rundt Lysefjorden i dialog og samspill med organisasjoner som er engasjert i feltet friluftsliv og naturvern.

Jobbe videre for etablering av Preikestolen nasjonalpark.

Stoppe de kommunale utslippene av plastsøppel til Gandsfjorden via overløp av kloakk.

Forlenge Bruelandsparken helt ned til Gandsfjorden.

All videre vekst i havbruksnæringen, både nye anlegg og utvidelse av eksisterende, skal skje med bruk av lukket teknologi. I tillegg må det skje en overgang til lukkede løsninger for alle eksisterende oppdrettsanlegg i Sandnes innen 2030.

Vann

Miljøpartiet De Grønne vil:

Iverksette et prøveprosjekt med sensorovervåking av sandfangene i kommunen etter modell fra Stavangers *Smarte gatesluk*, for å hindre at forurenset overflatevann renner ubehandlet ut i vann og vassdrag.

Sikre at alle byggeprosjekter etterfølger forskrifter om gode avrenningsforhold, med blant annet åpen overvannshåndtering og flere regnbed.

Innføre grønne tak der det bidrar til både overvannshåndtering og biologisk mangfold.

Styrke feiringen av gater og veier, for å hindre avrenning til vann og vassdrag.

Oppgradere vann- og avløpsnett for å håndtere økte nedbørsmengder som følge av klimaendringene.

Jobbe tett sammen med landbruksnæringen i kommunen for å utnytte eksisterende statlige tilskuddsordninger til bygging av fangdammer maksimalt.

Sikre at Sjørretprosjektet videreføres med habitatforbedring i Storåna og Høylandsåna, samt finansiere arbeidet med plastrydding.

Gjenåpne Lurabekken ned mot Luravika.

Lage en kommunal handlingsplan for bevaring av myr og våtmarksområder.

Lufforurensning, støy og lys

Sandnes kommune skal konsekvent følge nasjonale mål og retningslinjer for arealplanlegging og ikke tillate boligbygging, barnehager eller annen følsom arealbruk i soner med helsefarlig luftforurensning og støybelastning.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Utrede muligheten for utskifting av asfalt som gir mindre støv ved høy trafikkbelastning.

Innføre insentivordning for utskifting av gamle vedovner, etter modell fra Stavanger

Fortløpende skifte ut kommunale lysarmaturer med typer som minimerer lysforurensingen

Ivareta stille områder og opparbeide nye slik at alle har tilgang til stille områder i sitt nærmiljø.

Minimere støy gjennom planlegging og utforming, med for eksempel mer beplantning langs veier.

Utforme en kommunal handlingsplan for å minimere lysforurensning, både med tanke på nåværende strukturer og krav som stilles for framtidige bygninger, skilt, kunst, og annen lyssetting.

Gjenbruk og resirkulering

Både i Sandnes og resten av Norge har befolkningen et høyere forbruk av ikke-fornybare ressurser enn det som er bærekraftig. Sandnes kommune kan spille en viktig rolle i å redusere dette ved å legge til rette for resirkulering og gjenbruk. Styre avfallshåndtering i Sandnes

kommune i henhold til avfallspyramiden. Bærebjelken for å få til sirkulær utnyttelse av ressurser er å forbruke mindre, bruke det man har lenger, og kjøpe/selge/gi bort brukt. Dette bør derfor prioriteres høyt.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Alltid vurdere gjenbruk og oppgradering av bygg, fremfor å rive og bygge nytt.

Sette krav til at produkter og byggemetoder som brukes i nybygg og rehabilitering av bygg, er egnet for ombruk og materialgjenvinning i fremtiden.

Foreta ombrukskartlegging av eksisterende bygg som en del av forvaltningen av byggene.

Sette krav til, samt å dokumentere, grad av ombruk ved prosjektets ferdigstilling.

Sette krav til demontering ved rivning i offentlig anbud, med mål om økt ombruk.

Bruke minst like mye gjenbruk i samferdselsprosjekter som kravene Statens vegvesen har.

Sette krav til at masser skal gjenbrukes, og at gode masser ikke går til deponi.

Utarbeide kommunale langsiktige anbudsstrategier, med mål om å øke gjenbruksmasse/materialgjenvinning i bygg- og anleggsektoren.

Sette krav i reguleringsplaner om at godkjenning av rivning av bygningsmasse inkluderer ombrukskartlegging og registrering av bygningselementer i offentlig tilgjengelig database.

Etablere støtteordninger for aktører som ønsker å starte med tjenester og/eller omlegging av produksjon som gir større grad av ombruk og ressurseffektivisering i byggindustrien.

Vurdere mulige tiltak for å redusere matkasting, inkludert differensierte avgifter for forskjellige typer avfall, strengere regler for matbutikker og å styrke Matsentralen og tilsvarende ordninger

Tilrettelegge for reparasjonstjenester og bruktmarkedene i bydelene.

Legge til rette for at brukbart utstyr fra Sandnes' avfallsstasjoner samles inn og gis bort/selges.

Innføre ordning med minigjenbruksstasjoner, etter modell fra Oslo.

Utrede hvordan kommunene kan legge bedre til rette for at bedrifter, organisasjoner, offentlige enheter og enkeltpersoner kan gi bort og bytte brukbare gjenstander framfor å kaste dem

Sette opp permanente fellesgriller og innføre flere ordninger for utlån av griller og sportsutstyr i byens parker.

Etablere returpunkter for plast i tilknytning til eksisterende returpunkter for glass og metall

Etablere en ombrukssentral for næringslivet på Nord-Jæren

MITT NÆRMILJØ

Vi vil arbeide for at sentrum og Vågen skal bli et sosialt og trivelig samlingssted og handelssentrum. Dette vil vi gjøre ved å tilrettelegge for grønne lunger og fremme støtteordninger for lokale markeder og grønne utsalgssteder. Her i Sandnes vil vi verne friområder, matjord, dyrkbar jord og prioritere park og grøntområder.

Vi mener at kultur og fritidstilbud også har stor betydning for livskvaliteten. Barn, unge og folk i alle aldersgrupper og livssituasjoner skal ha tilgang til et allsidig tilbud. Det skal være plass og økonomisk mulig for alle til å delta. Her i Sandnes vil vi støtte og bidra til et levende, fargerikt og attraktivt sentrum ved å benytte byens utearealer til kunstnerisk aktivitet og utendørs aktiviteter og gi ulike kunstuttrykk muligheten til å utfolde seg.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Støtte og tilrettelegge for frivillig arbeid til uløste samfunnsoppgaver.

Prioritere park og grøntområder.

Etablere en prøveordning med “levende gater” der nabolag som ønsker det kan få stengt av sin gate i en periode, og der kommunen bistår med møbler og beplantning slik nabolaget selv ønsker det – etter modell fra prosjektet *Living Streets* i Gent.

Den barnevennlige byen

Nærmiljøet er aller viktigst for barn og unge. Vi vil skape en barnevennlig by som ivaretar unges helse, deres fysiske og sosiale ferdigheter, og gir nærhet til naturen og samfunnet.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Sikre de lokale ungdomskubbene.

Fremskynde byggingen av ny ungdomsklubb i sentrum,

Tilrettelegge for at bynære gårdsbruk og andre aktører kan samarbeide med skolen om tilbud til barn og unge med skoletilpasningsvansker.

Gi ung ordfører tale- og forslagsrett i kommunestyret.

At lekeplasser i Sandnes skal være miljøvennlige, naturlige og mest mulig gummifrie.

Urbant landbruk

Urbant landbruk kan gi både kunnskap, glede, og ikke minst kortreist og sunn mat. Parsell- og kolonihagene er allerede gode møteplasser og læringsarenaer. Vi ønsker å styrke mulighetene for å dyrke mat i byen. Vi vil arbeide for at skolene kan etablere det de hadde før, skolehager. Vi vil at kommunen skal tilrettelegge for at tilgjengelige parseller stilles til disposisjon for skoler og barnehager. Vi tror at både voksne og barn vil finne det berikende å få slik kunnskap.

Kortreist og giftfri mat bidrar positivt i klimaregnskapet og helsen. Selvforsyning av mat er viktig for Miljøpartiet De Grønne. Det gjør at vi selv kan bestemme dyrkingsmåte og forebygge hva vi får i oss av giftstoffer. Det finnes mange muligheter til kreativt å utnytte byens og bygdas områder til lokal matproduksjon, og derfor ønsker vi å tilrettelegge for småskaladyrking over hele byen.

Det er viktig for MDG Sandnes å verne matjorda. Vi ønsker å puste nytt liv i alle de små gårdsbrukene vi har i kommunen, ved at småbruk helt eller delvis brukes til andelslag åpnes en ny næringsvei for bøndene.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Øke selvforsyningsgraden å tilrettelegge for at flere kan dyrke sin egen mat eller få kjøpt kortreist mat

Forbedre vilkårene for bonden slik at jordbruk kan drives på en energieffektiv og økonomisk bærekraftig måte. Vi vil unngå at økonomiske betingelser for bonden blir så dårlige at landbruksproduksjonen legges ned og at jorda i stedet bygges ned.

Gi støtte til montering av solcellepaneler på driftsbygninger.

Sikre eksisterende parsellhager og legge til rette for nye. Avsette midler til flere skolehager.

Etablere et kompetansesenter for småskala landbruk i bygd og by.

Etablere parsellhager i forbindelse med sykehjem

Legge til rette for flere takhager.

Tilby innbyggerne gratis kurs i kompostering, bokashi, biokull, bygging av egen jord, og bærekraftig dyrking i egen hage.

Opprette en stilling som bybonde etter modell fra Oslo og Bergen.

Fremme regenerativt jordbruk, som fanger CO₂ og gir god grøde.

Landbruk

Miljøpartiet De Grønne vil:

Sette et mål for kommunale innkjøp og bruk av bærekraftig mat

Innføre innkjøpsavtaler for lokalproduserte matvarer i alle kommunale institusjoner og kantiner

Støtte urban og småskala dyrking, birøkt og besøksgårder, og støtte videre utvikling av bynære matsystemer.

Jobbe for redusert bruk av sprøyting i kommunen og det norske landbruket for øvrig.

Støtte lokale forsøk med omgjøring av avfall til biokull for jordforbedring og CO₂-lagring.

Gjøre Sandnes til en pådriver for å redusere klimautslipp fra landbruk.

Være en pådriver for at landbruket skal kunne øke sin produksjon av fornybar energi.

ET BLOMSTRENDE KULTURLIV

Sandnes skal være en by for grønn, kreativ og moderne utvikling. Samtidig må vi bevare og vedlikeholde vår historiske identitet. Byen skal være levende og pulserende med et rikt kultur- og opplevelsestilbud, og sosiale møteplasser for alle. Det er tett sammenheng mellom utvikling i kunsten og utvikling i samfunnet.

En raus kulturpolitikk bidrar til å løfte liberale verdier som deltakelse, demokratisering, frivillighet, og integrering. Investering i gode kulturtilbud er investering i gode liv for innbyggerne.

Barne- og ungdomskulturen, gitt tilstrekkelige ressurser og frihet, kan fungere som en helt sentral integreringsarena og dermed også en innfallspport til det tradisjonelle organisasjonslivet og økt innflytelse i samfunnet.

Et blomstrende kulturliv er et fritt og levende kulturliv som styrkes av gode rammevilkår og støtte fra kommunen. Det er viktig at partiene i sin kulturpolitikk ikke legger føringer for hvordan kulturlivet skal drives, men fokuserer på å skape et godt grunnlag for utvikling og aktivitet gjennom støtte og tilrettelegging. Bedre rammevilkår krever først og fremst en økning av bevilgninger til kulturlivet.

Kultur der du bor

I dag finnes det meste av Sandnes' underholdningstilbud i sentrum. Kortreiste kunst- og kulturopplevelser og aktivitet styrker nærmiljøet, øker lokal tilhørighet og kan bidra til mindre transportbehov.

De ulike kulturinstitusjonene er spredt mellom flere kommuner, men har i større grad en tematisk ulikhet enn en lokal tilhørighet. Eksempelvis er Vitenfabrikken i Sandnes, Stavanger kunstmuseum, Stavanger konserthus, Rogaland teater og så videre alle institusjoner som dekker hele byområdet rundt Stavanger og Sandnes mens de forholder seg til ulike bevilgningsgivere og finansieres gjennom kommunen de tilfeldigvis er lokalisert i. For å gi innbyggerne i storbyregionen et godt, bredt kulturtilbud er det viktig at de ulike kommunene

kan tenke felles om sin kultursatsning og ha en kulturpolitikk som anerkjenner at fra kulturbrukerperspektivet er kommunegrensene ikke relevante og spesielt Sandnes og Stavanger bør se helhetlig på hvilket kulturtilbud de til sammen kan gi og støtte opp om.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Etablere bydelsnære kulturmøteplasser over hele byen.

Fremme kortreiste kulturaktiviteter som teaterscener, ulike verksteder, og lokale utstillinger og festivaler.

Lage en handlingsplan for gatekunst som ledd i fornyelsen av Sandnes sentrum. Etablere et senter for gatekunst, og legge til rette for flere malevegger og gjerder i hele byen. Det skal realiseres minst 20 gatekunstprosjekter i løpet av kommunestyreperioden.

Utsmykke bydelenes parker med kunst.

Legge til rette for sambruk og tilrettelegging for kulturell virksomhet i offentlige (ny)bygg.

Gå i bresjen for en helhetlig regional tilnærming til kulturfeltet som tar hensyn til at folk bruker kulturinstitusjoner på tvers av kommunegrensene.

Over tid styrke den byhistoriske delen av Vitenfabrikkens arbeid.

Ivareta og styrke gode etablerte ordninger som «Den kulturelle skolesekken» og «Den kulturelle spaserstokken».

Innføre en ordning for salg av restbilletter til redusert pris til arrangementer på Sandnes Kulturhus og KINOKINO.

Etablere Kulturmillionen, midler som etter søknad raskt kan tildeles aktører som vil gi publikum positive kulturopplevelser og stimulere til nyskaping, forbedring, og vekst i kommunens kulturliv.

Jobbe for at flere gater og plasser i kommunen får kvinnenavn.

I sommerhalvåret ha gratiskonserter, faste kvelder hver uke på Ruten, med fokus på lokale artister.

Kunstmiljøene

Miljøpartiet De Grønne vil styrke byens kunstmiljø og kunstnere. Kostnadene for lokaler har økt kraftig de senere årene. Sandnes mangler i dag en helhetlig strategi for bruk av musikk- og kulturlokaler og gatekunst.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Sikre at offentlige områder og lokaler er tilgjengelige for konserter og festivaler og øving.

Tilrettelegge for at ledige kommunale lokaler kan brukes av kunstnere.

Kultur for barn og unge

Barne- og ungdomskultur har en egenverdi og fortjener oppslutning i kraft av dette. På samme måte som vi ikke bygger et nytt operahus for å hindre økende alkoholkonsum blant voksne, bør vi ikke bygge ungdomsklubber for å hindre uønsket atferd blant unge.

Det er også verdt å merke seg at ungdomskulturen har et forebyggende aspekt ved at ungdom opplever seg selv som ressurspersoner og aktivt skaper egen fritid. Ungdomskulturen fortjener langt høyere prioritering enn den får av kommunene i dag. Ikke bare fordi den fungerer som et fritidstilbud til dem som til enhver tid er unge, men også fordi den er en integreringsarena og innfallspørt til det frivillige organisasjonslivet og politisk deltagelse; investering i barne- og ungdomskultur er en investering i hele vår samfunnsform!

Miljøpartiet De Grønne vil:

Videreføre støtten til lokale festivaler for barn og ungdom.

Gi gode vilkår til scenekunst for barn, unge og voksne

Innføre gratis kulturklippekort for ungdom.

Videreutvikle det gode arbeidet som gjøres med Den kulturelle skolesekken.

Legge til rette for kulturtilbud der alkoholsalg ikke behøver å være en forutsetning for lønnsom drift.

Ta i bruk KinoKino som arena for ungdomskultur og smal kultur.

Redusere dagens prisnivå slik at byens flotte konsertlokaler kan brukes til fremførelser av alle lokale utøvere i Sandnes, både barn og voksne amatører, store og små grupper, og ikke bare dem med størst finansielle muskler.

Sikre likebehandling og tilrettelegge for godt egnede og tilstrekkelig antall øvingslokaler for hele byens musikkliv i kommunale bygg, inkludert lagermuligheter.

Sikre likebehandling av kommunal støtte mellom alle byens musikkutøvere, og dermed legge til rette for at amatørmusikklivet kan kjøpe undervisningstjenester etter eget behov fra Sandnes kulturskole til samme forholdsmessige priser som kulturskolens egne elever.

Legge til rette for videre styrking av samarbeidet mellom Sandnes kulturskole og musikkundervisningen i grunnskolen, herunder sikre kompetanseoverføring og legge til rette for en vikarpool.

Legge til rette for videre styrking av samarbeidet mellom Sandnes kulturskole og det frivillige musikklivet, herunder etablere desentraliserte undervisningstilbud.

Bibliotekene

Miljøpartiet De Grønne vil sikre bibliotekstjenesten over hele byen, og styrke folkebibliotekenes viktige rolle som ikke-kommersielle lokale møteplasser, med et tilbud som er tilpasset befolkningen i den enkelte bydel.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Opprettholde samtlige folkebibliotekfilialer i Sandnes kommune.

Øke driftsbudsjettet til Sandnes bibliotek.

Videreutvikle biblioteket som en møteplass for litteratur, debatt og kulturopplevelser, blant annet ved å sikre tilstrekkelig bemanning.

Øke grunnstøtten og ressursene til utlåsmateriell ved bibliotekfilialene

Åpne for flere selvbetjente bibliotek.

Styrke bibliotekets funksjon som arena for deling og gjenbruk og utvide tilbudet som reparasjonskafé.

Styrke språkkafétilbudet ved Sandnes bibliotek.

Sikre at skolebibliotekene har tilstrekkelige ressurser til å være en aktiv del av opplæringen på skolen.

Kulturminnevern

Kulturminnevern er en viktig del av Sandnes' kulturpolitikk og må prioriteres. Dette vil bli spesielt viktig etter hvert som byen fortettes.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Etablere støtteordninger for vernede og fredede bygninger.

Legge til rette for at verneverdige og fredede bygninger kan tas i bruk på en fornuftig og ikkeødeleggende måte.

Øke tilskuddet til Byantikvaren for registrering av nyere tids kulturminner.

Ta vare på historiske lokaliteter, helleristninger, gravminner og andre fornminner.

Sørge for at byens kulturarv og lokale identitet blir tatt vare på og brukt.

Sikre godt kulturminnevern. Dette er verdier som bidrar til å skape fellesskap, utvikling og forankring i lokalsamfunnet. For å skape et godt lokalt kulturliv må kulturminner, lokale historier og tradisjoner brukes og formidles. Dette skal løses ved å øke støtteordningene for vernede og fredede bygninger, øke tilskuddet til Byantikvaren for registrering av nyere

tids kulturminner og tilskuddsordningen for private som ønsker å restaurere på kulturminnefaglige premisser.

Legge til rette for at verneverdige og fredede bygninger kan tas i bruk på en fornuftig og ikke-ødeleggende måte. Bevaring gjennom bruk er en helt sentral del av kulturminnevernet i Norge.

Styrke bevaring og formidling av immateriell kulturarv i bybildet, som kommer til uttrykk blant annet i håndverkstradisjoner, folkemusikk og folkedans.

Sikre at et godt kulturminneperspektiv er til stede både i overordnede planer, men også konkrete reguleringsaker.

Ha konsekvent politisk behandling i saker hvor det oppstår konflikt mellom utbyggerinteresser, verneverdige bygg og miljøet.

Sikre vern av helhetlige kulturminnemiljøer og ikke bare enkeltbygninger/steder.

Etablere et nytt vikingtidssenter i regionen.

Idrett og friluftsliv

Miljøpartiet De Grønne vil:

Åpne skoleanleggene for aktiv bruk utenfor skoletiden.

Sikre aktivitetssoner i byens nye boligområder gjennom rekkefølgebestemmelser.

Anlegge treningsapparater i parker og nær turløyper tilpasset ulike aldersgrupper.

Foreslå opprettelse av hundeluftegård, for eksempel mellom jernbanelinjen og Gandsfjorden øst av Lurahammeren ungdomsskole og eventuelt andre passende steder i kommunen.

Idrettslagene må sikres anlegg og økonomi som gjør at idrettsaktiviteten kan opprettholdes i alle bydeler

Jobbe for mer kommunalt samarbeid med frivilligheten i idrett og kultur for å skape en helhetlig støtteordning for barn og unge som faller utenfor fritidsaktiviteter

At utbyggingen av idrettsanlegg i bydelene bør fortrinnsvis skje i nærheten av skolene for å bygge gode arenaer for innendørs og utendørs samhandling. Utbygging av nye anlegg i bydelene må følge den prioriteringen som fastsettes i «Aktive Sandnes».

Av bydekkende anlegg prioriteres først en arrangementsarena for ballidretter.

Følge opp suksessen med de interkommunale folkehallerne. Vi vil være positive til en ny utbyggingsrunde med folkehaller.

Iverksette et prøveprosjekt for å tilrettelegge og motivere til fysisk aktivitet i grupper som normalt er lite aktive

Friluftsliv i marka og fjorden

Miljøpartiet De Grønne vil:

Styrke ordninger som Den naturlige skolesekken, slik at kommende generasjoner kan bli glade i å få kunnskap om natur og friluftsliv.

Styrke og opprette nye utlånsordninger for fritidsutstyr til barn og voksne (ski, skøyter, klatrestyr etc.)

Etablere flere turtraséer i byen og styrke kollektivtilbudet, sykkelparkering og bysykler ved parkeringsplassene til offentlige turområder.

Ha økte buss- og båtavganger til Sandnes' friluftsområder, og kollektivtilbud til regionale friluftsområder som Solastranden og Brekko.

Tilrettelegge for det uorganiserte friluftslivet som sykkel, jogging, badeplasser og tur i marka.

Strengt regulere bruk av vannscooter i egen forskrift.

LEK OG LÆRING

Barna er det viktigste vi har. Vi mener at vi får friske og glade barn og unge når barn får tid til å være barn og når skole og barnehage fokuserer på kreativitet, samarbeid, lærelyst og nysgjerrighet i stedet for å målstyre og dokumentere.

Klimaendringene og miljøutfordringene er de største oppgavene å løse i vår tid. Derfor må klima, miljø og bærekraft for alvor inn i barnehagen og skolen. Ikke kun som teori, men i praksis. Vi ønsker skolehager, dyrehold, opplæring i biodiversitet, mer økologisk og plantebasert mat. Opphold i naturen øker barns innlæring. Vi ønsker derfor mer opplæring ute i nærmiljøet, og at barna skal bli kjent med nærnaturen allerede fra barnehagealder.

Barnehagen

Miljøpartiet De Grønne mener at det skal være en prioritert rett at barn tildeles barnehageplass nærmest mulig bostedet, på lik linje med at de får gå på den skolen som er nærmest hjemmet. Dette vil føre til bedre lokalmiljø. Ungene kjenner hverandre fra nærmiljøet, noe som øker tryggheten og gir en bedre start på skolegangen. I tillegg er dette miljøvennlig fordi foreldre slipper å kjøre omveier til arbeidet, eller de kan simpelthen benytte sykkelen eller elsykkelen i forbindelse med levering og henting.

Barnehagen skal ha høy voksen- og pedagogtetthet. De skal ha tid til å ta vare på barna både pedagogisk og emosjonelt. Dokumentasjonspresset må reduseres. Det må satses på faglært personale og kompetanseheving.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Sikre at alle barnehager har rom for kvalitetsutvikling og økonomisk sunn drift.

Hindre at effektivisering i kommunale barnehager går på bekostning av kvaliteten.

Imøtekomme foreldrenes behov ved å legge til rette for fleksibelt opptak og barnehageplass når de trenger det.

At kvaliteten på tilbudet til barna i barnehagen skal veie tyngst – ikke hvilket eierskap barnehagene har.

Legge til rette for godt samarbeid mellom private og kommunale barnehager, til beste for alle barn i kommunen.

Prioritere arbeidet med bekjempelse av mobbing.

At barn får tildelt barnehageplass i nærmiljøet eller nær foreldrenes arbeidssted.

Støtte gjeninnførsel av skolehager og gi andeler til barnehager i økologiske andelslag.

Sikre at Sandnes kommune møter bemanningsnormen i barnehage.

Sikre videreføring av USB (Utviklingsstøttende barnehage)-modellen.

Legge til rette for at barnehagene kan videreutvikle et godt mattilbud i barnehagene i tråd med familienes behov.

At moderasjonsordninger for lavinntektsfamilier også gjelder kostpenger i barnehager

Grunnskolen

Barnehage, barne- og ungdomsskole skal forberede barna våre på en fremtid som vil kreve nye former for kompetanse. Skolene skal få tid til å satse på kreativitet, kritisk tenkning og samarbeid. Barn skal få tid til å være barn.

En kreativ og velutstyrt skolegård øker trivselen og læringspotensialet til barna. Vi tror at fysisk aktivitet gjør barna bedre i stand til å ta imot kunnskaper og at det forebygger mobbing.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Øke bruken av frivillige for å forbedre skolemiljø

Øke trivsel ved å utstyre skolegårdene for fri lek og aktivitet

Programkomiteen er delt på følgende punkt:

Flertallets forslag: Ha leksefri barneskole, og forsøke leksefrihet på enkelte ungdomsskoler.

Mindretallets forslag: Ikke ha med dette punktet.

Programkomiteen er delt på følgende punkt:

Flertallets forslag: Gjennomføre forsøk med karakterfrie ungdomsskoler

Mindretallets forslag: Ikke ha med dette punktet

Tilby gratis SFO til elever på 1. og 2. trinn.

Sikre at alle skoler i kommunen har hjertesoner og trygg skolevei.

Sikre at Sandnes møter normen for lærertetthet i grunnskolen.

Bekjempe byråkrati i skolen for å frigjøre tid for lærerne til å fylle kjerneoppgavene, for eksempel ved å fjerne kravet om skriftlig vurdering på barnetrinnet.

At elevene skal ha begrenset opplæring på skjermflater før 3.klasse.

Prioritere fasiliteter og ressurser til å gi godt tilbud til alle kommunens elever i praktiske fag.

Sørge for hallkapasitet til tilstrekkelig svømmeopplæring for alle elever i grunnskolen.

Sikre sommertilbud for spesialskoleelever, slik at de står maksimalt tre uker uten tilbud i sommerferien.

Styrke laget rundt elevene med skolehelsetjeneste, miljøarbeider, barne- og ungdomsarbeidere og lærere.

Følge opp rammevilkårene for spesialundervisning i skolen, og sette i gang tiltak for å få ned behandlingstiden i PPT.

Tilby gratis SFA (skole- og fritidsavlastning) fra 5. til 10. klasse for barn med spesielle behov,

Styrke Senter for trygt og godt læringsmiljø (Tidligere Altona Skole- og ressurscenter).

Oppfylle Helsedirektoratets helsesykepleiernorm i skolen.

Elevdemokrati og medbestemmelse

Miljøpartiet De Grønne vil styrke elevdemokratiet og elevenes mulighet til å påvirke både skolehverdagen og samfunnet de er en del av.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Styrke ordningen med Barn og unges kommunestyre.

At elevrådet skal være høringsinstans i alle plan- og byggesaker innen 2 km radius fra skolen.

Legge til rette for at elevrådet og foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) kan få støtte til kulturelle arrangement som skolen arrangerer og som er åpne for publikum fra lokalmiljøet.

BYEN MED DET STORE HJERTET

Vi vil at Sandnes skal være en by med hjertevarme og at alle skal ha gode liv i byen vår.

Helse

- Styrke helsestasjonenes arbeid knyttet til svangerskap og barsel
- Styrke helsestasjon for ungdom
- Styrke kommunens lavterskeltilbud for barn, unge og familier
- Øke kompetansen i helsevesenet om voldtekt og vold i nære relasjoner, særlig rundt utsatte grupper som sexarbeidere og LHBTQ-personer
- Styrke kommunens krisesentre og voldtektsmottak

Aktiv og sosial alderdom

Miljøpartiet De Grønne vil at Sandnes skal være et godt sted å leve lenge. Derfor vil vi legge til rette for at eldre kan ha sosiale og aktive liv, også etter å ha trådt ut av arbeidslivet.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Etablere flere sosiale møteplasser i byen

Ta i bruk ny teknologi til å skape møtesteder for eldre med felles interesser

Videreføre og, om behov, styrke eldretrimmen i Sandneshallen

Legge til rette for sang, musikk og kontakt med dyr på alle sykehjem, og vil jobbe for å gi alle eldre og pleietrengende som ønsker det, en tur ut i naturen minst en gang i uka.

Starte et prøveprosjekt med utflukter for pleietrengende eldre ved hjelp av elektriske lastesykler til persontransport.

Legge til rette for at eldre kan bo hjemme lengst mulig, ved hjelp av velferdsteknologi og hjemmetjeneste.

Integrering

For at vi skal beholde Sandnes som en god by for alle, er det viktig at ingen grupper faller utenfor. Det er derfor avgjørende at alle som kommer til Sandnes blir best mulig integrert. Vi ønsker ikke at vi får egne områder for innvandrere.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Øke støtten til klubber og idrettslag for medlemmer som er innvandrere.

Fordele boliger for flyktninger jevnt i kommunen.

Kartlegge omfanget av æresrelatert vold og negativ sosial kontroll i kommunen.

Gjøre det mer attraktivt for næringslivet å ansette flyktninger, blant annet gjennom bedre oppfølging av praksisplasser og nyansatte flyktninger.

Jobbe for flere ideelle og kommunale asylmottak, og at mottak som hovedregel bør være sentralt plassert slik at beboerne kan delta i lokalsamfunnet.

Gjøre det lettere for flyktninger å bo hos en vertsfamilie som alternativ til mottak.

En trygg by for alle

Sandnes er stort sett en trygg by for alle. Dette er det viktig å bevare. Men samtidig er det personer og grupper som faller utenfor. Vi ønsker et medmenneskelig samfunn som også tar vare på de som faller utenfor, da spesielt rusmisbrukere og psykisk syke. Vi tror alle kan hjelpes, dersom de får noe å tro på og dekket behov som bolig, sosialt liv og arbeid. Riktig arbeid her tror vi kommunen og samfunnet i lengden sparer på.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Innføre såkalte velferdsobligasjoner, hvor private aktører får betalt ekstra dersom de klarer å bidra til at rusmisbrukere blir varig rusfrie og integrert i samfunnet.

Sikre tidlig respons mot ungdom og unge voksne som faller utenfor

Frivillighet

Frivillighet er en bærebjelke i samfunnet. Vi vil derfor støtte det frivillige arbeidet i større grad. Initiativ og engasjement skal ikke stoppe pga små utgiftsposter.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Etablere et frivillighetsfond, hvor det skal være lav terskel og rask behandling for å søke dekning av utgifter til viktig frivillig arbeid.

Øke bevilgningene til frivilligheten, særlig aktiviteter som fremmer en sunn og bærekraftig livsstil.

Inngå vennskapsbysamarbeid med en eller flere byer i Ukraina. Først og fremst byer i de delene av landet som i øyeblikket er under russisk okkupasjon.

Utrede mulighetene for å slutte Sandnes til eksisterende plattformer for europeisk by-til-by-samarbeid for gjenoppbyggingen av Ukraina. Dette kan for eksempel være Eurocities hvor Oslo, Bergen og Stavanger allerede er med, eller EUs Rebuild Ukraine-initiativ

Omsorg og behandling

Vi kan spare både individet og samfunnet for enorme kostnader både menneskelig og økonomisk ved forebyggende tiltak i kommunen. Som mennesker har vi alle ekstra behov i perioder. Enten når vi er barn, gamle og pleietrengende eller noen ganger også i vår beste alder.

Vi tror på at alle med ekstra behov må få tilbud om oppfølging og hjelp på en verdig og respektfull måte. Medmenneskelighet, samarbeid og solidaritet er grunnverdier og lokalsamfunnene må utvikles slik at disse verdiene styrkes. Vi vil gjøre sykehjemmene til trivelige institusjoner hvor tillit, trivsel og respekt for beboerne står i høysetet og de ansatte trives. Vi vil at ressursene skal økes og at institusjonene skal styrkes på menneskelig omsorg, trygghet og psykisk omsorg. Ingen skal måtte dø alene. Vi vil ikke sette bestemor «ut på anbud», men styrke brukermedvirkning, pårørendes involvering og påvirkning når den syke ikke selv kan ivareta egne behov.

Vi vil tilby unge funksjonshemmede tilpasset oppfølging og egen bolig. For å hjelpe rusavhengige og psykisk syke å bli friske, bør vi stadig søke etter nye behandlingsmåter som kan redusere behovet for medisiner. Lavterskel, rehabiliteringstilbud og tverrfaglighet kan være virkemidler her.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Styrke lavterskeltilbudene innen rus, psykiatri og helsesøstertjenesten.

Jobbe for råvarebasert mattilbud i barnehager, skoler, kantiner og eldreinstitusjoner. Øke andelen økologisk mat.

Rehabilitering og aktivisering i stedet for medisiner.

I større grad benytte individuell oppfølging av den enkelte, slik at flere eldre klarer seg hjemme lenger

Utvide ordningene med samarbeid mellom barnehager, skoler og sykehjem, gjerne etter konseptet "Livsglede for eldre".

Starte opp igjen arbeidet med å sertifisere kommunens sykehjem som Livsgledehjem

Bygge skoler, barnehager og sykehjem/eldresenter i nærheten av hverandre slik at det blir naturlig med tett samarbeid og sosiale fellesskap på tvers av generasjonene.

Sikre at det ikke finnes en øvre aldersgrense for tildeling av timer til psykolog

Styrke samarbeidet med frivillig sektor for å forebygge ensomhet blant eldre og forebyggende hjemmebesøk må også kartlegge psykososiale behov.

Funkispolitikk

Miljøpartiet De Grønne vil:

Sikre universell utforming av kommunale bygg, nettsider, tjenester og arrangementer.

Jobbe for at personer med funksjonsvariasjoner får sine rettigheter ivaretatt i tråd med FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter (CRPD), blant annet at de selv skal kunne bestemme selv hvor de skal bo

Anerkjenne diskrimineringen og utfordringene som personer med funksjonsvariasjoner møter i det daglige.

Utvide hjemmetjenestetilbudet og se på muligheten for å tilpasse denne tjenesten til arbeidsføre og unge brukere av hjemmetjenesten

Utvide HC-plasser og oppmykning av hvem som kan få HC-kort.

Sikre reell tilgang på brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

Sikre synshemmede foreldre god veiledning på de ulike digitale plattformene som blir benyttet i skolen, slik at de kan veilede og hjelpe sine barn med lekser.

Reforhandle avtalene om tilrettelagt skoletransport, slik at de er mer presise og gir elever med funksjonsvariasjoner et verdig tilbud som ikke innskrenker skole- og behandlingstilbud.

Lavere terskler i arbeidslivet

Personer som faller utenfor arbeidslivet, sliter ofte med å komme seg inn igjen. Slik skapes en ond sirkel.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Opprette finansielle insentiver til sosialt entreprenørskap.

Utvikle en kommunal traineeordning for funksjonshemmede.

Vurdere forsøk med utvidet rett til egenmelding ved sykdom.

Tilby norskopplæring til arbeidssøkere med manglende norskkunnskaper

Jobbe for at Sandnes kommune skal ha en innovativ ansettelsespolitikk, med meningsfylte og fleksible stillinger til personer med særlige vanskeligheter med å få innpass på det ordinære arbeidsmarkedet.

Dyrevelferd

Norsk lov stadfester dyrs egenverdi, men dette blir i liten grad fulgt opp i praksis. Dyr har egenverdi utover nytte for oss mennesker og har på samme måte som mennesker evne til å føle smerte. Dette må tas hensyn til i praktisk politikk.

Vi ønsker at alle dyr skal behandles godt. Vi vil gi støtte til organisasjoner som jobber med dyrevelferd slik at disse kan drifte mottak og omplasseringshjem for dyr som kommer i nød. Støtte kampanjer for sterilisering, kastrering og ID-merking av kjæledyr. Støtte økologisk og respektfullt dyrehold i matproduksjonen. Tilrettelegge for forebyggende tiltak mot vanskjøtsel av husdyr.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Øke kompetansen hos helsepersonell om dyremishandling.

Oppfordre hunde- og katteeiere til ID-merking av dyrene sine, og stimulere til kastrering/sterilisering av katter som ferdes fritt utendørs.

Forby privat bruk av fyrverkeri i bynære områder og legge til rette for lys- og droneshow i stedet.

Øke støtten til hjelpesentre for mishandlede og hjemløse dyr, som FOD-gården for omplassering av dyr.

Innføre kjøttfri dag ved alle institusjonene og ansattekantinene tilknyttet kommunen.

Vi vil legge vekt på dyrevelferd i alle innkjøpsprosesser.

NÆRINGSPOLITIKK FOR DET GRØNNE SKIFTET

Næringslivet er en av de viktigste motorene i samfunnsutviklingen, og det er et godt fungerende næringsliv som skal sørge for at vi har arbeidsplasser og skatteinntekter når byen vår vokser med flere tusen innbyggere i årene som kommer. Vi skal gi næringslivet gode og langsiktige rammevilkår for drift. Når det gjelder næringsvirksomhet vil vi arbeide for at det etableres og prioriteres bærekraftige miljøvennlige virksomheter.

Gründerstimulering

Miljøpartiet De Grønne vil:

Kartlegge eksisterende og potensielle næringsaktørers forventninger til kommunens tjenester.

Styrke Makerspace på Vitenfabrikken og Vågen VGS.

Legge til rette for grønne næringer basert på fornybar energi, lokale råvarer og miljøvennlig og energieffektiv teknologi.

Sette mål for nye grønne arbeidsplasser og etablering av miljøvennlig næringsliv i kommunen.

Trekke kommunale driftsmidler, investeringsmidler og pensjonsfond ut av banker, fond og forsikring som er involvert i kull, olje- eller gassvirksomhet.

Plassere kommunens investeringer i grønne fond, fornybar teknologi, og grønt næringsliv.

Videreutvikle ungt entreprenørskap i skolen, la flere drive elevbedrift lenger enn ett år og gjøre overgangen til fast bedrift enklere

Turisme

Miljøpartiet De Grønne vil:

Samle regionens kommuner for å utvikle en felles strategi for bærekraftig turisme i Rogaland, Lysefjorden, og Sandnes.

Bidra til utvikling av lokale elektriske hurtigbåter som kan frakte turister rundt i regionen.

Legge til rette for deling og utleie av eksisterende hytter og fritidsboliger

Fjerne kravet om at hytter og fritidsboliger skal være tilkoplede det kommunale vann- og avløpsnett for å unngå unødvendige inngrep i naturen.

Gå sammen med reiselivsaktørene i regionen om å innføre en turistskatt

Ta i bruk Environmental Port Index (EPI) som verktøy for å karakterisere anløpende skips miljøpåvirkning, og bruke dette som grunnlag for differensierte havneavgifter

Innføre krav om at nye hytter og fritidsboliger skal være selvforsynte med strøm

Innføre en kommunal støtteordning for å gjøre hytter/fritidsboliger selvforsynte med strøm.

Utvikle treffsteder/møteplasser for turgåere og hytteboere på steder hvor kommunen eier parkeringsplass eller liknende infrastruktur, for eksempel Nodhagen på Bergsagel.

Hyttebygging i villreinens randsoner må begrenses via sterkere vern og lovgivning.

Offentlige innkjøp - Grønn suksess gjennom samarbeid

Sandnes kommune investerer og kjøper varer og tjenester for omtrent 500 millioner kr i året. I dette ligger store muligheter for å påvirke leverandører i en mer bærekraftig retning, og stille krav på en måte som gjør at lokale bedrifter med bærekraftig profil har mulighet til å vinne anbud.

Miljøpartiet De Grønne vil:

Øke kommunens bruk av innovative anskaffelsesmodeller for å gjøre mer bærekraftige innkjøp

Vektlegge andre kriterier enn pris høyere i kommunale anskaffelser

Sørge for at kvalifikasjons- og tildelingskriterier i anskaffelser ikke utelukker små og mellomstore lokale leverandører

Gjennomføre forvaltningsrevisjon i kommunen for å kartlegge i hvilken grad kommunen risikerer å benytte svart arbeidskraft i sine prosjekter.

Støtte lokale tiltak mot svart arbeid, som foreningen Bekjemp Svart Arbeid

Aktivt eierskap

Sandnes kommune spiller en viktig rolle som eier i kommunale foretak og andre virksomheter. eksempelvis Forus Næringspark, Lyse, Ivar, og Sandnes Havn.

Miljøpartiet De Grønne vil:

At Sandnes kommune utøver aktivt eierskap, og bruker denne makten for å styre virksomhetene i en bærekraftig retning og i tråd med regionale planer for miljø og klima.

Bruke eierskapet i IVAR aktivt for å bidra til best mulig gjenbruk og materialgjenvinning av avfall, fremfor forbrenning.

Gjøre alt vi kan for å få på plass karbonfangst og -lagring (CCS) ved IVARS forbrenningsanlegg på Forus.

Forskning og innovasjon

Miljøpartiet De Grønne vil:

Satse sterkt på lokal produksjon og forskning på fornybar energi.

Gå inn for opprettelse av et studieprogram i kjernefysikk ved UiS.

Legge til rette for kompetanse- og teknologioverføring mellom ulike sektorer. Det er i disse brytingspunktene vi kan utvikle helt ny og fremtidsretteteknologi, og Sandnes kommune må kople seg tettere til både UiS og næringslivet og forskningsmiljøer som NORCE.

Være en pådriver og støtte opp om Universitetet i Stavanger (UiS) sin satsing på grønn omstilling. Dette er avgjørende for å skaffe nyskapende forsknings- og innovasjonsprosjekter til regionen, samt å rekruttere fremtidig arbeidskraft.

Legge til rette for at bygg og annen infrastruktur kan benyttes som piloter i FoU-prosjekter, som eksempelvis Positive Energidistrikter (PED) og andre aktuelle prosjekter.

Være en partner og bidragsyter inn mot nye utdanninger innenfor batteriteknologi og energi. Støtte opp om etablering av hydrogenkompetanse i Rogaland.

Støtte opp om utvikling av utdanningsløp som understøtter ressurseffektivisering og sirkulære løsninger.